

HỒ SƠ TÁC PHẨM DỰ THI
LIÊN HOAN PHÁT THANH TOÀN QUỐC LẦN THỨ XVI – 2024

1. Tác phẩm:

- Tên tác phẩm: Giữ “hồn làng” trong xây dựng nông thôn mới.
- Thể loại: Chuyên đề
- Thời lượng: 28 phút 06 giây
- Thời gian phát sóng: 20/2/2024

2. Tác giả:

- Nhóm tác giả: Thùy Chung - Tuyết Minh - Như Chang - Trung Đông.
- Đơn vị: Đài Phát thanh- Truyền hình Vĩnh Phúc
- Địa chỉ đơn vị: Số 2 - Kim Ngọc - Thành phố Vĩnh Yên - Tỉnh Vĩnh Phúc
- Điện thoại liên hệ: 0989787343
- Email: thuychungthvp@gmail.com

3. Nhóm cùng thực hiện tác phẩm:

- Người thể hiện: Thu Hiền- Đức Quang
- Biên tập: Lỗ Hiếu
- Kỹ thuật viên dàn dựng: Như Chang
- Đạo diễn: Kiều Thanh

4. Thông tin trên bằng khen:

- Tên tác phẩm: Giữ “hồn làng” trong xây dựng nông thôn mới.
- Nhóm tác giả: Thùy Chung, Tuyết Minh, Trung Đông, Như Trang, Thu Hiền, Đức Quang

XÁC NHẬN THỦ TRƯỞNG ĐƠN VỊ

PHÓ GIÁM ĐỐC

Nguyễn Mạnh Tuấn

NỘI DUNG TÁC PHẨM: GIỮ “HÒN LÀNG” TRONG XÂY DỰNG NÔNG THÔN MỚI.

PTV1 Đức Quang: Quý thính giả thân mến! Đức Quang và Thu Hiền rất vui khi được đồng hành cùng quý vị ở chuyên đề khoa giáo: Giữ hồn làng trong xây dựng nông thôn mới! Giá trị văn hóa làng, văn hóa truyền thống có được là cả một quá trình tích lũy từ thế hệ này sang thế hệ khác, văn hóa làng cũng chính là “cái lõi” căn bản của văn hóa dân tộc. Trong quá trình xây dựng nông thôn mới, văn hóa giữ vai trò quan trọng, vừa là mục tiêu, vừa là động lực của sự phát triển. Vì vậy “Giữ hồn làng trong xây dựng nông thôn mới” là một vấn đề nhận được sự quan tâm rất lớn không chỉ ở Việt Nam mà còn cả các nước trên thế giới chị Thu Hiền ạ.

PTV2 Thu Hiền: Vâng đúng là như vậy anh Đức Quang ạ! Bản thân tôi cũng có cảm nhận về sự thay đổi từng ngày của làng quê Việt Nam. Trên địa bàn tỉnh Vĩnh Phúc hiện nay vấn đề bảo tồn và phát huy những giá trị văn hóa làng đã và đang được người dân, các nhà nghiên cứu văn hóa cũng như nhiều cơ quan, ban ngành quan tâm. Từ thực tế phong trào xây dựng nông thôn mới, nông thôn mới kiểu mẫu và nông thôn mới nâng cao, thôn dân cư kiểu mẫu đã có rất nhiều ý kiến, quan điểm được rút ra ở mỗi địa phương. Như ông Trần Hợi ở xã Nguyệt Đức, huyện Yên Lạc chia sẻ:

- **TĐ:**

PTV1 Đức Quang: Tiến sĩ Đinh Đức Tiến - một nhà nghiên cứu nhiều đề tài về văn hóa làng cho biết:

- **TĐ:**

PTV1 Đức Quang: Hồn làng là tất cả những giá trị văn hóa vật thể và phi vật thể mang bản sắc của mỗi địa phương, mỗi vùng miền khác nhau. Văn hóa làng là sự nối tiếp chất lọc những tinh hoa văn hóa từ đời này sang đời khác. Trải qua rất nhiều thăng trầm, biến động của thời cuộc thì văn hóa làng vẫn tồn tại trong đời sống người dân vùng nông thôn Việt Nam. Ngày nay, quá trình xây dựng nông thôn mới, nông thôn mới nâng cao đã góp phần tạo nên những miền quê đáng sống.

Trở lại xã Nguyệt Đức, huyện Yên Lạc, tỉnh Vĩnh Phúc sau hơn 10 năm triển khai thực hiện chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới, năm 2022, Nguyệt Đức được công nhận đạt chuẩn nông thôn mới nâng cao. Bộ mặt nông thôn của xã đã thay da đổi thịt. Những con đường bê tông chạy dài và không thiếu cây xanh trong mỗi khoảng sân vườn trước nhà. Đặc biệt, cụm đình, chùa của xã Nguyệt Đức vẫn được lưu giữ, là nơi sinh hoạt văn hóa của Nhân dân địa phương như bao đời nay. Ông Trần Hợi, người cao tuổi ở xã Nguyệt Đức chia sẻ với chúng tôi:

TĐ:

PTV1 Đức Quang: Tuy nhiên, chính trong quá trình xây dựng nông thôn mới cũng phát sinh những vấn đề mới, cùng với sự phát triển kinh tế, xã hội là sự phát triển ồ ạt của internet, mạng di động, các dịch vụ vui chơi, giải trí hiện đại... kéo theo lối sống thực dụng, ích kỷ. Văn hóa ngoại lai tác động xấu đến một bộ phận người dân nông thôn. Những trò chơi dân gian, lễ hội đặc trưng của làng quê đứng trước nguy cơ khó bảo tồn... Trong khi đó, một số tiêu chí trong quá trình xây dựng nông thôn mới đề ra đã bộc lộ những mặt hạn chế, không phù hợp với một số địa phương. **Tiến sĩ Đinh Đức Tiến, Đại Học Khoa học xã hội và Nhân Văn bày tỏ quan điểm:**

TĐ:

PTV1 Đức Quang: Sự mai một về văn hóa bản địa thể hiện rất rõ ở những địa phương có đồng bào dân tộc ít người sinh sống. Đến xã Quang Yên, huyện Lập Thạch không khó để tìm thấy ngôi nhà cổ của gia đình nghệ nhân ưu tú Hoàng Giang Lâm. Đây cũng là ngôi nhà sàn nguyên bản nhất của người Cao Lan còn lưu giữ lại được trên địa bàn xã.

TĐ: Cuộc trò chuyện của PV với gia đình ông Lâm:

PTV1 Đức Quang: Cùng bản thảo về việc giữ gìn văn hóa của đồng bào mình, **Thầy Lý Văn Căn, người có uy tín của đồng bào dân tộc Sán Dìu xã Ngọc Thanh, Thành phố Phúc Yên, tỉnh Vĩnh Phúc tâm sự:**

TĐ:

PTV1 Đức Quang: Cùng với sự phát triển về kinh tế, đời sống con người ngày một nâng cao. Những ngôi nhà tranh vách đất được thay bằng nhà cao tầng, những con đường đất, quanh co được thay bằng đường nhựa, đường bê tông... Người dân nông thôn không phải quanh năm gắn bó với đồng ruộng mà lớp trẻ đi làm công nhân, lập nghiệp ở nơi đô thị. Đó cũng là lí do khiến cho kết cấu làng xã văn hóa có nhiều thay đổi. Sự giao lưu văn hóa giữa địa phương này với địa phương khác ngày một dễ dàng hơn khiến cho sự sinh động và đa dạng của nông thôn Việt Nam cổ truyền đang đứng trước nguy cơ bị mai một.

(Nhạc cắt)

PTV2 Thu Hiền: Vấn đề đặt ra cho chúng ta là nếu như trong quá trình phát triển ấy những giá trị văn hóa làng bị mất đi thì nông thôn của chúng ta sẽ như thế nào? Đặc biệt trong quá trình xây dựng NTM, NTM nâng cao, thôn dân cư kiểu mẫu, việc áp đặt các tiêu chí đã tạo ra những nhà văn hóa, những khu liên hợp thể thao, những con đường vẽ tranh bích họa... của địa phương nào cũng giống địa phương nào. Không biết anh Đức Quang có cảm nhận giống như tôi không? Phải chăng những tiêu chí trong xây dựng nông thôn mới, làng văn hóa kiểu mẫu sẽ làm mất đi sự đa dạng trong văn hóa của người Việt?

PTV1 Đức Quang: Có lẽ tôi cũng có cảm nhận giống như chị Thu Hiền. Và những vấn đề phát sinh sau 14 năm triển khai thực hiện Chương trình mục tiêu

quốc gia xây dựng nông thôn mới đã và đang diễn ra ở mỗi địa phương trên cả nước. Trong đó có văn hóa làng cũng đang dần thay đổi nhưng rất khó để nhận ra điều đó. Tuy nhiên từ những câu chuyện thực tế trong xây dựng nông thôn mới ở mỗi địa phương chúng ta mới thấy rằng việc tôn trọng và bảo tồn văn hóa làng là rất cần thiết.

PTV2 Thu Hiền: Không thể phủ nhận những tiêu chí trong chương trình mục tiêu quốc gia xây dựng nông thôn mới, nông thôn mới nâng cao đã thổi làn gió mới, mang đến sức sống mới trên những miền quê Việt Nam, song trong quá trình thực hiện những tiêu chí chung, nhiều xã nông thôn mới đang tương đối giống nhau về cảnh quan môi trường, về thiết chế văn hóa. Điều đó cho thấy không phải tiêu chí nào cũng phù hợp. Và câu chuyện mất dần những giá trị bản sắc văn hóa riêng không chỉ diễn ra ở đồng bào các dân tộc thiểu số. Trên thực tế đã có rất nhiều những tiêu chí phải có sự thay đổi để thích ứng linh hoạt. **Tiến sĩ Phạm Anh Tuấn, trưởng bộ môn Kiến trúc cảnh quan, khoa Kiến Trúc, trường Đại học Xây Dựng Hà Nội** chia sẻ với chúng tôi:

TĐ:

PTV2 Thu Hiền: Đồng quan điểm với vấn đề này, Tiến sĩ Đinh Đức Tiến, trường Đại học Khoa học xã hội và nhân văn cũng cho rằng:

TĐ:

PTV2 Thu Hiền: Trở lại câu chuyện về xây dựng nông thôn mới ở Vĩnh Phúc. Trong giai đoạn xây dựng nông thôn mới từ 2010 đến năm 2020 có gần 13.000 tỷ đồng đã được Vĩnh Phúc đầu tư cho chương trình nông thôn mới, trong đó gần 250 tỷ đồng được đầu tư để hoàn thiện tiêu chí chợ nông thôn mới. Thế nhưng, rất nhiều Chợ nông thôn mới sau khi được đầu tư xây dựng vẫn trong tình trạng bị bỏ hoang hoặc sử dụng không hiệu quả, gây lãng phí lớn về nguồn lực đầu tư của ngân sách Nhà nước.

TĐ của người dân

PTV2 Thu Hiền: Có thể thấy khi xây dựng nông thôn mới, vì chú trọng thực hiện đầy đủ các tiêu chí, các địa phương khi quy hoạch, xây dựng những khu chợ mới, chỉ chú trọng đến diện tích, số lượng các quầy hàng mà chưa lưu ý đến thói quen, tập tục nhu cầu mua sắm của người dân địa phương. Cuối cùng không thu hút được người dân và tiểu thương đến kinh doanh và mua bán. Câu chuyện ấy cũng không phải của riêng Vĩnh Phúc. Mà còn của rất nhiều địa phương khác. Lý giải về vấn đề này, tiến sĩ Phạm Anh Tuấn, trưởng bộ môn Kiến trúc cảnh quan, khoa Kiến Trúc, trường Đại học Xây Dựng Hà Nội chia sẻ với chúng tôi:

TĐ:

PTV2 Thu Hiền : Điều đó cho thấy rằng tập tục, thói quen văn hóa của người dân cũng cần được tôn trọng và nghiên cứu trước khi đưa ra những tiêu chí.

“Văn hóa còn thì dân tộc còn”... Khi làng không còn bản sắc cũng như không có nét văn hóa đặc trưng thì như mất đi phần cốt cách của con người nơi đó...

TĐ chị Nguyễn Thị Hoàng Oanh, xã Bồ Sao, huyện Vĩnh Tường, tỉnh Vĩnh Phúc.

PTV Thu Hiền: Tiến sĩ Đinh Đức Tiến, Đại Học KHXH và Nhân văn khẳng định.

TĐ:

PTV: Thu Hiền: Những giá trị văn hóa làng truyền thống đang dần thay đổi. Việc xây dựng Nông thôn mới là quy luật tất yếu của sự phát triển. Nhưng công tác định hướng và quy hoạch phải làm thế nào để giữ được những giá trị cốt lõi, bản sắc riêng của mỗi địa phương là rất cần thiết.

(Nhạc cất)

PTV1 Đức Quang: Những câu chuyện trên đây là thực tiễn đã và đang diễn ra trong xây dựng nông thôn mới, nông thôn mới nâng cao, Làng văn hóa kiểu mẫu tại Vĩnh Phúc. Tuy nhiên vấn đề này cũng là câu chuyện và là bài toán của rất nhiều địa phương trên cả nước. Làm sao để làng Việt mới vừa giữ được nét truyền thống nhưng vẫn hiện đại và tiến bộ? Sau đây Thu Hiền sẽ có phần trao đổi ngắn với Tiến sĩ Đinh Đức Tiến về vấn đề này:

TĐ: Thu Hiền: Thừa Tiến sĩ, trong thời gian qua Vĩnh Phúc đã rất ý thức trong bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa làng đặc biệt năm 2023 đã triển khai xây dựng LVHKM. Tuy nhiên việc xây dựng các tiêu chí trong đó có ảnh hưởng như thế nào đến các làng văn hóa truyền thống, trong đó có các đồng bào dân tộc thiểu số?

Ông Tiến trả lời: *“Việc thực hiện này nhằm mục đích là định vị lại giá trị văn hóa của làng xã và một phần nào đó là để cho các làng xã thay đổi thích nghi với bối cảnh xã hội hiện đại. Còn ở Vĩnh Phúc tôi cho rằng chúng ta xây dựng các làng văn hóa mẫu mà có những tiêu chí chung là rất cần thiết tuy nhiên tôi nghĩ cần có những lưu ý và để ý. Khi chúng ta đem mô hình của làng xã Kinh áp dụng cho làng xã tộc người thiểu số hay đem các giá trị văn hóa của người Kinh tác động đến tộc người thiểu số là không nên vì vô tình nó sẽ làm phai nhạt đi giá trị truyền thống văn hóa của tộc người thiểu số, các cộng đồng tộc người ở Vĩnh Phúc. Chúng ta cần có nhiều mô hình khác nhau thích nghi với từng tộc người và từng không gian văn hóa khác nhau trong địa bàn của tỉnh Vĩnh Phúc.*

MC: Thu Hiền: Vậy xin ông chia sẻ với quý thính giả nghe đài được biết, với những khó khăn thách thức như vậy thì chúng ta nên định hướng việc phát triển văn hóa làng như thế nào? Hay nói cách khác là làm thế nào để “làng mới” không bị xung đột với việc bảo tồn “làng cũ”?

TĐ: ông Tiến “Đây là một bài toán rất lớn không chỉ riêng Việt Nam mà còn là bài toán rất lớn đặt ra đối với các nền văn hóa, các quốc gia trên thế giới khi mà

trong CLB. Nhưng để các CLB phát triển, thu hút được nhiều thành viên hơn nữa thì nguồn kinh phí này thực sự chưa đủ. Tuy nhiên nếu đặt trong bối cảnh một địa phương phát triển về du lịch thì các CLB này có thể sẽ phát huy được thế mạnh của mình, đem lại nguồn thu nhập ổn định cho các hội viên. **Bà Lưu Thị Năm, trưởng ban liên lạc các CLB Sọng Cô tỉnh Vĩnh Phúc chia sẻ với chúng tôi:**

TĐ:

TĐ của 2 bạn sinh viên thôn Đồng Bùa, xã Tam Quan, huyện Tam Đảo.

PTV Đức Quang: Quý thính giả thân mến! Bối cảnh xã hội hiện đại đang khiến cho vị thế của văn hóa làng có phần ăn cắp trong sự phát triển của đời sống. Những vấn đề thay đổi hay bảo tồn vẫn là một bài toán khó. Những cách làm của mỗi địa phương cần có sự linh hoạt và phải dựa trên sự tôn trọng truyền thống.

PTV Thu Hiền: Vâng đúng là như vậy, trong tiềm thức của người dân Việt Nam quê hương vẫn là chùm khế ngọt, là lũy tre làng, là mái đình cong cong cổ kính. Ẩn sau vẻ ngoài có phần khiêm nhường ấy, văn hóa làng vẫn là một mạch ngầm hiện hữu với đầy đủ yếu tố truyền thống cả vật thể và phi vật thể. Vì vậy làm thế nào để Văn hóa là bản sắc, là biểu tượng nhận diện, văn hóa cũng là kháng thể để người Việt vững vàng trước mọi biến động và thử thách của thời cuộc luôn là một vấn đề lớn đặt ra không phải chỉ với riêng Vĩnh Phúc mà của tất cả các địa phương trên cả nước.

PTV Đức Quang: Đến đây Chuyên đề “Giữ hồn làng trong xây dựng nông thôn mới” xin được khép lại. Xin cảm ơn quý thính giả đã cùng đồng hành lắng nghe chương trình. Xin kính chào và hẹn gặp lại!

XÁC NHẬN THỦ TRƯỞNG ĐƠN VỊ

PHÓ GIÁM ĐỐC

Nguyễn Mạnh Tuấn

VIỆT NAM